

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

3. april 2014*

»Direktiv 2005/29/EF — urimelig handelspraksis — salgsfremmende pyramideordning — relevansen af det vederlag, som forbrugerne eventuelt har erlagt for at kunne modtage en kompensation — fortolkning af begrebet »vederlag««

I sag C-515/12,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Lietuvos vyriausiosios administracinės teismas (Litauens øverste forvaltningsdomstol) ved afgørelse af 29. oktober 2012, indgået til Domstolen den 14. november 2012, i sagen:

»4finance« UAB

mod

Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba

Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos,

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, R. Silva de Lapuerta, og dommerne J.L. da Cruz Vilaça, G. Arestis, J.-C. Bonichot (refererende dommer) og A. Arabadjiev,

generaladvokat: E. Sharpston

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- »4finance« UAB ved generaldirektør G. Velička
- den litauiske regering ved R. Janeckaitė, som befuldmægtiget
- den tjekkiske regering ved M. Smolek og S. Šindelková, som befuldmægtigede
- den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato P. Gentili

* Processprog: litauisk.

— den polske regering ved B. Majczyna og M. Szpunar, som befuldmægtigede
— Europa-Kommissionen ved A. Steiblytė og M. van Beek, som befuldmægtigede,
og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 19. december 2013,
afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af punkt 14 i bilag I til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2005/29/EF af 11. maj 2005 om virksomheders urimelige handelspraksis over for forbrugerne på det indre marked og om ændring af Rådets direktiv 84/450/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 97/7/EF, 98/27/EF og 2002/65/EF og Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 2006/2004 («direktivet om urimelig handelspraksis») (EUT L 149, s. 22).
- 2 Anmodningen er indgivet under en sag mellem »4finance« UAB (herefter »4finance«) på den ene side og Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba (det nationale direktorat for forbrugerbeskyttelse) og Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos (det nationale skatteinspektorat tilknyttet finansministeriet) på den anden side vedrørende en bøde, der er pålagt dette selskab for overtrædelse af den litauiske lov, der forbyder urimelig handelspraksis over for forbrugerne.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 8., 9., 11. og 17. betragtning til direktiv 2005/29 har følgende ordlyd:

»(8) Dette direktiv beskytter direkte forbrugernes økonomiske interesser mod virksomheders urimelige handelspraksis. [...]

(9) Dette direktiv berører ikke sager indklaget af dem, som har lidt skade på grund af urimelig handelspraksis. [...] Finansielle tjenesteydelser og fast ejendom nødvendiggør som følge af deres kompleksitet og alvorlige iboende risici, at der opstilles detaljerede krav, herunder positive forpligtelser for erhvervsdrivende. Med hensyn til finansielle tjenesteydelser og fast ejendom berører direktivet derfor ikke medlemsstaternes ret til at gå videre end dets bestemmelser for at beskytte forbrugernes økonomiske interesser. [...]
- [...]
- (11) Det høje konvergensniveau, som opnås ved dette direktivs tilnærmelse af de nationale bestemmelser, skaber et højt fælles forbrugerbeskyttelsesniveau. I dette direktiv fastsættes et enkelt generelt forbud mod de former for urimelig handelspraksis, der forvrider forbrugernes økonomiske adfærd. Der fastsættes også bestemmelser om aggressiv handelspraksis, som på nuværende tidspunkt ikke er omfattet af fællesskabslovgivning.

[...]

(17) Med henblik på at sikre yderligere retssikkerhed er det ønskeligt at få præciseret, hvilke former for handelspraksis der under alle omstændigheder anses for urimelige. Bilag I indeholder derfor en fuldstændig liste over alle disse former for praksis. Disse former for handelspraksis er de eneste, der kan anses for urimelige, uden først i hvert enkelt tilfælde at være blevet vurderet i forhold til bestemmelserne i artikel 5-9. Listen kan kun ændres ved en revision af direktivet.«

4 Artikel 1 i direktiv 2005/29 bestemmer:

»Formålet med dette direktiv er at bidrage til et velfungerende indre marked og opnå et højt forbrugerbeskyttelsesniveau gennem tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om urimelig handelspraksis, der skader forbrugernes økonomiske interesser.«

5 Direktivets artikel 2, litra d), fastsætter:

»I dette direktiv forstås ved:

[...]

d) »virksomheders handelspraksis over for forbrugerne« (i det følgende også benævnt »handelspraksis«): en handling, udeladelse, adfærd eller fremstilling, kommerciel kommunikation, herunder reklame og markedsføring, foretaget af en erhvervsdrivende med direkte relation til promovering, salg eller udbud af et produkt til forbrugerne

[...]«

6 Samme direktivs artikel 3, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Dette direktiv gælder for virksomheders urimelige handelspraksis over for forbrugerne, som fastlagt i artikel 5, før, under og efter en handelstransaktion i forbindelse med et produkt.«

7 Artikel 5 i direktiv 2005/29 har følgende ordlyd:

»1. Urimelig handelspraksis forbydes.

2. En handelspraksis er urimelig, hvis:

a) den er i modstrid med kravet om erhvervsmæssig diligenpligt

og

b) væsentligt forvrider eller kan forventes væsentligt at forvride den økonomiske adfærd i forhold til produktet hos gennemsnitsforbrugeren, som bliver genstand for den, eller som den er rettet mod, eller, hvis den pågældende handelspraksis rettes mod en særlig gruppe af forbrugere, hos et gennemsnitligt medlem af denne gruppe.

[...]

4. En handelspraksis er i særdeleshed urimelig, hvis den er:

a) vildledende, jf. artikel 6 og 7

eller

b) aggressiv, jf. artikel 8 og 9.

5. I bilag I findes fortegnelsen over de former for handelspraksis, som under alle omstændigheder vil blive betragtet som urimelige. Den samme fortegnelse skal anvendes i alle medlemsstater og må kun ændres ved en revision af dette direktiv.«

- 8 Bilag I i direktiv 2005/29 med overskriften »Former for handelspraksis, som under alle omstændigheder anses som urimelige« bestemmer i punkt 14:

»Etablering, drift eller promovering af en salgsfremmende pyramideordning, hvor forbrugeren erlægger et vederlag og til gengæld stilles kompensation i udsigt, som hovedsageligt er afhængig af, om han har introduceret andre for ordningen, og i mindre grad af salg eller forbrug af produkter.«

Litauisk ret

- 9 Artikel 7, nr. 22, i loven om urimelig handelspraksis i den affattelse, der finder anvendelse på de faktiske omstændigheder i hovedsagen, bestemmer:

»En handelspraksis anses for at være vildledende, når den har form af etablering, drift eller promovering af en pyramideordning for distribution af varer, der stiller forbrugerne en kompensation i udsigt hovedsagelig for at have introduceret andre forbrugere for ordningen og i mindre grad for salg eller forbrug af produkter.«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 10 Sagsøgeren i hovedsagen, 4finance, er et selskab, der beskæftiger sig med fjernydelse af begrænsede lånebeløb inden for en kort frist. 4finance blev ved afgørelse af 28. juli 2011 afsagt af Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba dømt til betaling af en bøde på 8 000 LTL for overtrædelse af artikel 7, nr. 22, i loven om urimelig handelspraksis. Det fremgår af denne afgørelse, at 4finance mellem den 26. oktober 2010 og den 25. februar 2011 førte en reklamekampagne, hvorved selskabet iværksatte »en pyramideordning for distribution af varer, der stiller forbrugerne en kompensation i udsigt hovedsagelig for at have introduceret andre forbrugere for ordningen og i mindre grad for salg eller forbrug af produkter«.
- 11 Denne afgørelse blev stadfæstet ved dom af 25. oktober 2011 afsagt af Vilniaus apygardos administracinis teismas (den regionale forvaltningsdomstol i Vilnius), hvorefter 4finance appellerede denne dom til Lietuvos vyriausiosios administracinės teismas (Litauens øverste forvaltningsdomstol).
- 12 Hvad angår de forhold, som 4finance bebrejdes, har den forelæggende ret anført, at dette selskab tilbød alle nye kunder en præmie på 20 LTL ved registreringen af enhver anden kunde, som førstnævnte selv havde rekrutteret. For at blive kunde hos 4finance var den nye kunde ved registreringen på 4finances hjemmeside forpligtet til at betale en registreringsafgift på 0,01 LTL.
- 13 Det er i denne sammenhæng, at den forelæggende ret for det første ønsker oplyst, hvordan punkt 14 i bilag I til direktiv 2005/29 skal fortolkes, og om artikel 7, nr. 22, i loven om urimelig handelspraksis er forenelig med denne bestemmelse. Den forelæggende ret har i denne forbindelse bemærket, at denne bestemmelse i litauisk ret, selv om den er en loyal gengivelse af de tyske og litauiske sprogversioner af dette direktiv, ikke svarer til direktivets øvrige sprogversioner, såsom sprogversionerne på spansk, fransk og polsk. De sidstnævnte indeholder i det nævnte punkt 14 således formuleringen, hvorefter »forbrugeren erlægger et vederlag og til gengæld stilles kompensation i udsigt, som hovedsageligt er afhængig af, om han har introduceret andre forbrugere for ordningen«. Den tyske og litauiske sprogversion af samme bestemmelse indeholder imidlertid ikke dette kriterium om, at forbrugeren erlægger et vederlag.

- 14 Såfremt Domstolen måtte finde, at det vederlag, som forbrugeren erlægger, udgør et uomgængeligt element for, at en salgsfremmende ordning kan betragtes som en salgsfremmende pyramideordning som omhandlet i direktiv 2005/29, ønsker den forelæggende ret for det andet Domstolens fortolkning af begrebet »vederlag«. Den forelæggende ret er af den opfattelse, at det er afgørende at få klarlagt, dels om ethvert beløb uanset omfang kan betragtes som et vederlag, dels om betaling af et symbolsk beløb som det i hovedsagen omhandlede er tilstrækkeligt til, at ordningen kan forbydes. Den forelæggende ret har i denne forbindelse bemærket, at det beløb på 0,01 LTL, som en ny kunde indbetaler på 4finances konti, udgør det laveste beløb, der teknisk set kan overføres, at overførelsen kun har til formål at identificere den nye kunde korrekt med henblik på indgåelse af en låneaftale, og at de således betalte bidrag kun i meget begrænset omfang har finansieret de præmier, der er betalt gennem den salgsfremmende ordning.
- 15 Det er i lyset af disse betragtninger, at Lietuvos vyriausiosios administracinis teismas har besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Skal punkt 14 i bilag I til [...] direktiv 2005/29 [...] fortolkes således, at den omstændighed, at der etableres, drives eller promoveres en salgsfremmende pyramideordning, alene anses for handelspraksis, som under alle omstændigheder er vildledende, når forbrugeren skal erlægge et vederlag for til gengæld at blive stillet en kompensation i udsigt hovedsagelig for at have introduceret andre forbrugere for ordningen og i mindre grad for salg eller forbrug af produkter?
 - 2) Hvis det er nødvendigt, at forbrugeren erlægger et vederlag for retten til at modtage en kompensation, har størrelsen af det vederlag, der erlægges af forbrugeren mod til gengæld at blive stillet en kompensation i udsigt hovedsagelig for at have introduceret andre forbrugere for ordningen og i mindre grad for salg eller forbrug af produkter, da en indvirkning på kvalificeringen af den salgsfremmende pyramideordning som vildledende handelspraksis som omhandlet i punkt 14 i bilag I til direktiv [2005/29]? Kan vederlag, der erlægges af forbrugerne, som er af et rent symbolsk beløb og betales med henblik på at identificere forbrugerne, anses for et vederlag mod til gengæld at blive stillet en kompensation i udsigt som omhandlet i punkt 14 i bilag I til direktivet?
 - 3) Skal punkt 14 i bilag I til direktiv [2005/29] fortolkes således, at det kun har betydning for, at en salgsfremmende pyramideordning anses for vildledende handelspraksis, at kompensationen betales til en allerede registreret forbruger hovedsagelig for den omstændighed, at den pågældende har introduceret andre forbrugere for ordningen, og i mindre grad for salg eller forbrug af produkter, eller har det omfang, hvori den kompensation, der betales til deltagerne i ordningen for at have introduceret nye forbrugere, er finansieret af bidragene fra de nye medlemmer, ligeledes betydning? Skal den kompensation, der betales til allerede registrerede deltagere i den salgsfremmende pyramideordning i den foreliggende sag, finansieres fuldt ud eller for den overvejende del af bidragene fra de nye medlemmer, der er indtrådt i ordningen?»

Om de præjudicielle spørgsmål

- 16 Med de præjudicielle spørgsmål, som skal behandles samlet, har den forelæggende ret spurgt Domstolen, på hvilke betingelser en kommerciel salgsfremmende ordning kan betragtes som en »salgsfremmende pyramideordning« som omhandlet i punkt 14 i bilag I til direktiv 2005/29 og dermed under alle omstændigheder er forbudt.
- 17 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at artikel 7, nr. 22, i loven om urimelig handelspraksis er en loyal gennemførelse af den tyske og litauiske sprogversion af punkt 14 i bilag I til direktiv 2005/29. Ifølge den forelæggende ret opstiller sidstnævnte bestemmelse imidlertid i flere af de øvrige sprogversioner en yderligere betingelse for, at en salgsfremmende pyramideordning er forbudt, hvorefter »forbrugeren erlægger et vederlag« for at være omfattet af ordningen. Den forelæggende ret

har spurgt Domstolen, om samme punkt 14 kræver, at forbrugeren er forpligtet til at erlægge et sådant vederlag. Såfremt spørgsmålet besvares bekræftende, ønsker den forelæggende ret oplyst, om ethvert beløb uanset omfang da skal kvalificeres som et vederlag som omhandlet i det nævnte punkt 14.

- 18 Endelig har den forelæggende ret spurgt Domstolen, om en kvalificering som salgsfremmende pyramideordning kræver, at det fastslås, at den compensation, som en forbruger kan modtage, er finansieret delvist eller hovedsageligt af de vederlag, der senere erlægges af andre forbrugere.
- 19 Der bemærkes, at ifølge Domstolens faste retspraksis udelukker nødvendigheden af en ensartet anvendelse og fortolkning af en EU-retsakt, at denne betragtes isoleret i en af sine sprogversioner, idet det tværtimod er påkrævet, at den fortolkes i overensstemmelse med såvel ophavsmandens virkelige vilje som det af ham forfulgte mål, navnlig i lyset af dens affattelse på alle sprogene (jf. dom Internetportal und Marketing, C-569/08, EU:C:2010:311, præmis 35 og den deri nævnte retspraksis).
- 20 Det bemærkes i denne forbindelse, at forbuddet mod salgsfremmende pyramideordninger i samtlige sprogversioner af punkt 14 i bilag I til direktiv 2005/29 bygger på tre fælles betingelser. For det første er en sådan promovering baseret på et løfte om, at forbrugeren har mulighed for at opnå et økonomisk udbytte. Dernæst afhænger opfyldelsen af dette løfte af, om andre forbrugere er blevet introduceret for ordningen. Endelig hidrører størstedelen af de indtægter, der kan finansiere den lovede compensation, ikke fra en egentlig økonomisk virksomhed.
- 21 Det er således ubestridt, at i mangel af en egentlig økonomisk virksomhed, der i tilstrækkeligt omfang kan generere indtægter med henblik på at finansiere den lovede compensation til forbrugerne, er en sådan salgsfremmende ordning nødvendigvis baseret på deltagerens økonomiske bidrag, eftersom muligheden for, at en deltager i denne ordning opnår en compensation, i det væsentlige afhænger af de gebyrer, som de øvrige deltagere betaler.
- 22 En sådan ordning kan kun være en »pyramideordning« på den måde, at det, for at ordningen varigt kan bestå, kræver tilslutning fra et stadig større antal nye deltagere for at finansiere den compensation, som betales til de eksisterende medlemmer. Ordningen indebærer ligeledes, at det er mindre sandsynligt, at de seneste deltagere vil modtage en compensation for deres deltagelse. Denne ordning ophører med at være levedygtig, når stigningen i antallet af deltagere, der teoretisk set bør fortsætte i det uendelige, for at ordningen varer ved, ikke er tilstrækkelig til at finansiere de lovede compensationer til alle deltagere.
- 23 Det følger heraf, at en kvalificering som »salgsfremmende pyramideordning« som omhandlet i punkt 14 i bilag I til direktiv 2005/29 for det første kræver, at deltagerne i en sådan ordning erlægger et finansielt vederlag.
- 24 Denne fortolkning støttes af formålet med direktiv 2005/29, som i overensstemmelse med dets ottende betragtning »direkte [beskytter] forbrugernes økonomiske interesser mod virksomheders urimelige handelspraksis«, og som ifølge dets artikel 1 sikrer »et højt forbrugerbeskyttelsesniveau gennem tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om urimelig handelspraksis, der skader forbrugernes økonomiske interesse« (dom Köck, C-206/11, EU:C:2013:14, præmis 29 og den deri nævnte retspraksis). Som generaladvokaten har anført i punkt 32 i forslaget til afgørelse, vil det uden et finansielt vederlag fra forbrugeren være vanskeligt at identificere den økonomiske adfærd, der kræver, at forbrugeren beskyttes i henhold til dette direktiv.
- 25 Ordlyden af de fleste sprogversioner af punkt 14 i bilag I til direktiv 2005/29 bekræfter desuden, at vederlaget fra forbrugeren er en integrerende del af en salgsfremmende pyramideordning som omhandlet i denne bestemmelse.

- 26 Hvad angår spørgsmålet, om ethvert beløb, som en deltager i en salgsfremmende ordning erlægger, uanset omfang skal betragtes som et vederlag som omhandlet i punkt 14 i bilag I til direktiv 2005/29, bemærkes, at denne bestemmelse ikke fastsætter noget minimumsbeløb i de sprogversioner, der nævner et finansielt vederlag fra forbrugeren (jf. analogt dom *Purely Creative* m.fl., C-428/11, EU:C:2012:651, præmis 30). Formålet om at sikre en yderligere retssikkerhed ved præciseringen af urimelig handelspraksis, som nævnt i 17. betragtning til samme direktiv, ville ikke blive opfyldt, hvis medlemsstaterne kunne beslutte, hvilke beløb der kan betragtes som finansielle vederlag. Begrebet vederlag fra forbrugeren omfatter dermed ethvert finansielt bidrag fra forbrugers side uanset omfanget.
- 27 For det andet følger det nødvendigvis af nærværende doms præmis 20-22, at en kvalificering som »salgsfremmende pyramideordning« som omhandlet i punkt 14 i bilag I til direktiv 2005/29 kræver, at der er en sammenhæng mellem de vederlag, som de nye deltagere erlægger, og den kompensation, som de eksisterende deltagere modtager.
- 28 Denne fortolkning bekræftes af ordlyden af de fleste sprogversioner af punkt 14 i bilag I til direktiv 2005/29, hvoraf det fremgår, at finansieringen af den kompensation, som en forbruger kan modtage, »hovedsageligt« eller »i det væsentlige« er afhængig af de vederlag, der senere erlægges af nye deltagere i ordningen.
- 29 I modsætning til hvad den litauiske regering har gjort gældende, er en sådan fortolkning af punkt 14 i bilag I til direktiv 2005/29 på ingen måde til skade for formålet om at sikre et højt forbrugerbeskyttelsesniveau.
- 30 Det bemærkes i denne forbindelse, at de former for praksis, der er forbudt i henhold til det nævnte direktivs artikel 5, er opdelt i to kategorier.
- 31 Bilag I til direktiv 2005/29 omfatter for det første de former for handelspraksis, som under alle omstændigheder er urimelige, og som derfor ikke kræver en vurdering i hvert enkelt tilfælde i henhold til det pågældende direktivs artikel 5-9. De former for praksis, der ikke er opført i dette bilag, kan for det andet erklæres urimelige efter en vurdering i hvert enkelt tilfælde af deres karakteristika på baggrund af de kriterier, der er nævnt i artikel 5-9 (dom *Purely Creative* m.fl., EU:C:2012:651, præmis 45, og dom *Köck*, EU:C:2013:14, præmis 35).
- 32 Det følger heraf, at det alene er de former for handelspraksis, der er mest skadelige for forbrugerne, som er undergivet et absolut forbud, men at en praksis, der ikke er omfattet af bilag I til direktiv 2005/29, ikke desto mindre kan være forbudt, når en specifik og konkret vurdering gør det muligt at fastslå, at den er urimelig som omhandlet i samme direktivs artikel 5-9.
- 33 I det foreliggende tilfælde fremgår det af forelæggelsesafgørelsen, at inden for rammerne af den salgsfremmende ordning, der er indført af 4finance, er de præmier, der udbetales til de eksisterende deltagere, kun for så vidt angår en meget lille del blevet finansieret af de finansielle vederlag, der er blevet krævet af de nye deltagere. I en sådan ordning synes den anden betingelse, der er nævnt i nærværende doms præmis 27, ikke at være opfyldt. Såfremt dette er tilfældet, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve, kan denne ordning derfor ikke være undergivet et forbud på grundlag af punkt 14 i bilag I til direktiv 2005/29.
- 34 På baggrund af samtlige ovenstående betragtninger skal de præjudicielle spørgsmål besvares med, at punkt 14 i bilag I til direktiv 2005/29 skal fortolkes således, at en salgsfremmende pyramideordning kun udgør en handelspraksis, som under alle omstændigheder er urimelig, når en sådan ordning kræver, at forbrugeren erlægger et finansielt vederlag, uanset omfang, og til gengæld stilles kompensation i udsigt, som hovedsageligt er afhængig af, om han har introduceret andre forbrugere for ordningen, og i mindre grad af salg eller forbrug af produkter.

Sagens omkostninger

- 35 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Anden Afdeling) for ret:

Punkt 14 i bilag I til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2005/29/EF af 11. maj 2005 om virksomheders urimelige handelspraksis over for forbrugerne på det indre marked og om ændring af Rådets direktiv 84/450/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 97/7/EF, 98/27/EF og 2002/65/EF og Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 2006/2004 (»direktivet om urimelig handelspraksis«) skal fortolkes således, at en salgsfremmende pyramideordning kun udgør en handelspraksis, som under alle omstændigheder er urimelig, når en sådan ordning kræver, at forbrugeren erlægger et finansielt vederlag, uanset omfang, og til gengæld stilles kompensation i udsigt, som hovedsageligt er afhængig af, om han har introduceret andre forbrugere for ordningen, og i mindre grad af salg eller forbrug af produkter.

Underskrifter